

EFÍMERE

número 1. 2024

Les pedagogies visuals de Ricard Ramon

Alonso-Sanz, Amparo. Universitat de València.

[m.amparo.alonso@uv.es]

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1965-8203>

Ressenya de la publicació: Ramon, R. (2024) *Pedagogies visuals de la identitat valenciana. Mirades des de l'art contemporani*. Afers.

Ricard Ramon

**PEDAGOGIES VISUALS
DE LA IDENTITAT
VALENCIANA
MIRADES DES DE L'ART
CONTEMPORANI**

editorial afers

Alonso-Sanz, A. (2024) Les pedagogies visuals de Ricard Ramon. *EFÍMERE*, 1, 158-160.
<https://doi.org/10.7203/efimere.1.28589>

Aquest llibre endinsa el lector en una reflexió crítica i compromesa envers la identitat valenciana contemporània com a realitat cultural. I ho fa a partir d'una anàlisi de les estètiques valencianes, concretament d'aquelles amb impacte en la consciència col·lectiva a través de les seues visualitats. Els imaginaris procedents de l'art contemporani valencià són identificats i triats de manera interessada per al tema d'anàlisi. La qual cosa li permet extraure dues mirades, la vitalista gòtica i la hiperbòlica barroca i kitsch de la coentor. A través d'una escriptura meravellosa descriu les aportacions d'un gran nombre d'artistes que contribueixen activament a la nostra construcció cultural; amb respostes creatives com actes de resistència, com a bastions en contra d'una dissolució cultural que és pitjor que la substitució o el canvi cultural. En definitiva, és a través d'aquestes pedagogies visuals, a les quals confia l'educació artística i el desenvolupament de sensibilitats, que espera es produïska la construcció de relats visuals i simbòlics propis.

Ricard Ramon és professor d'educació artística a la Universitat de València. Les seues recerques des de fa anys aprofundeixen en el valor de la cultura local com ara amb les Falles o la ceràmica. Però és el seu esperit viatger i la passió per les ciutats, amb estades de recerca per tota Europa, el que li confereix una contextualització humanista de tot aquest coneixement. Defensant que tot el que afecta l'àmbit local és universal, atés que afecta persones. La credibilitat a aquest camp ve no soles per la seua formació en Belles Arts sinó també en Història de l'Art. Aquestes dues vessants dialoguen cada volta que aproxima al lector a la trajectòria o obres de diferents artistes sense perdre la poètica que tant li agrada.

En un context social i polític d'incertesa, l'aportació de Ricard Ramon se suma a una tendència vindicativa del territori valencià i els seus valors sense caure en essencialismes identitaris o nacionalismes simplistes. El llibre com un instrument de creació de coneixement i recerca, és tota una oda a la llibertat, sense por al canvi, apostant per la renovació i la reinvençió a través del desordre estètic, la divergència i les dissidències.

El contingut s'estructura en 10 capítols. La introducció és molt valuosa per les seues crítiques a les editorials, els sistemes d'acreditació universitària, de l'adscripció de l'educació artística a les ciències socials, de la inutilitat dels papers a aquest àmbit. Deixant en evidència l'absència de llibres que aprofundeixen en l'art valencià. Entre els principals temes tractats a la primera meitat de l'exemplar destaca: la reflexió sobre l'existència d'una estètica identitària valenciana; el plantejament de dos modes estètics que servirà de base analítica i desenvolupament conceptual posterior; la conceptualització del fet que els corpus visuals, simbòlics, estètics i artístics conformen pedagogies visuals; i la revisió dels precedents del segle XX. A la segona meitat del llibre trobant a diferents artistes, oferirà la revisió de les visualitzacions creatives arrelades a la terra, la importància de la cultura popular, la coentor valenciana i les estètiques urbanes. Per a finalitzar amb un avís preventiu, respecte del diagnòstic d'una cultura en dissolució, basat en la importància de l'educació artística.

Es troba un plaer extrem en la seua redacció, en com es desenvolupen sinuosament els seus pensaments, convertint la lectura en un ball entre la música que ell fa sonar. S'ha de valorar la coherència i l'originalitat de les idees presentades, que no soles tenen gran complexitat sinó que són argumentades i defensades amb profunditat. Especialment, quan són aspectes viscuts i experiencials pel mateix escriptor. El qual s'encarregà de fer recerca per tot el territori valencià durant l'escriptura del llibre, entrevistant-se amb persones expertes, investigadores i artistes, visitant museus, procurant fugir d'una quasi inevitable mirada centralista. Perquè d'altra forma aquesta contribució no seria res

més que una sinèdoque, donant la part per la totalitat. Així, procura no identificar de manera prioritària el fet valencià amb les característiques de l'àrea metropolitana de la ciutat de València. Incorporant referències sempre que li és possible a altres comarques i territoris, per a no associar exclusivament la imatge de la identitat valenciana a una part del territori. Tot i que aquesta tasca és veritablement impossible perquè qualsevol visió està inevitablement contaminada per una aposta econòmica i una defensa política des de la centralitat.

Sense pretendre ser continuador, la publicació se suma al llibre *Arte Valenciano* de Carmen Gracia (1989). I amb la seua perspectiva pot contribuir al camp de l'art, la pedagogia visual i la identitat valenciana. Pot contribuir al diàleg cultural i a la comprensió de la identitat local tant per artistes, mestres i historiadors de l'art, com per part de persones encarregades de l'educació patrimonial, la gestió de museus i la formació de docents. Tant de bo ho fora també per a polítics perquè com ell afirma "la ideologia està impregnada de cultura". Suposant, per a l'àmbit acadèmic, una aposta valenta inclús amb la llengua triada, més enllà del que se li exigeix a un investigador que ja disposa de repercussió internacional. A més a més, encoratja a altres lectors, estudiants, investigadors i escriptors a continuar amb algunes de les seues reflexions, i ho fa a través d'interrogants, de discursos que no són ni doctrinaris ni tancats, amb una menció explícita a rebre crítiques constructives i finalment a través d'un suggerent acomiadament "Ens llegim".